

Manden og havet: Fængslende ny bog om Thomas Manns fascination af havet og horisonten

Volker Wiedermanns nye bog om Thomas Mann er en fin indgang til forfatterskabet, skriver Hans Henrik Fafner. Foto; Pixabay

Hans Henrik Fafner

29.10.2023

NY BOG // ANMELDELSE – Den tyske forfatter og litteraturkritiker Volker Wiedermann har skrevet en indsigtfuld og dybt underholdende bog om Thomas Mann og hans oprør mod borgerskabets sociale normer. Det handler om havet og horisonter og meget mere.

ROMAN: Manden og havet. Thomas Mann og hans livs kærlighed

Forfatter: Volker Wiedermann

Oversætter: Lone Østerlind

Forlag: Turbine, 2023. 215 sider. Bogen er udkommet.

Hvis man står ved havet og stirrer ud over den store flade, ser man horisonten alleryderst. Og hvad ligger så bag horisonten? Det gør såmænd horisonten, eller

endnu en horisont, om man vil. Og sådan kan man blive ved med den ene horisont eller den anden, indtil man når land på den anden side af havet. Og der kan man så vende sig om og se den anden vej. Så ser man igen horisonten.

Nogenlunde sådan forklarede den store tyske forfatter Thomas Mann det for sin datter, Elisabeth, da familien en sensommerdag var taget til stranden ved Kloster på Hiddensee.

Børnene badede, men Thomas Mann holdt sig på land. Han sad, stilig og korrekt i påklædningen, i en af de lukkede kurvestole, som man kender fra tyske strande. Han lod blikket glide ud over havet. Han funderede, og så skrev han. Men for ham var det også vigtigt at videregive sin store kærlighed til sit hav, til Østersøen, til sine børn.

Dette er den indledende scene i Volker Weidermanns fine bog om Thomas Mann, som netop er udkommet på dansk. Det er en særegen litteraturhistorisk fremstilling i romanform, og hvis nogen synes, det lyder tørt, skal dette forlydende straks manes i jorden.

Den dobbelttydige tyske titel '*Mann vom Meer*' er vanskelig at oversætte

Det er i sig selv en præstation at komme omkring i et så stort og vægtigt forfatterskab som Thomas Manns på et par hundrede sider og samtidig gøre det både indsigtsfuldt og underholdende.

I 2024 udløber rettighederne til et af forfatterens absolutte hovedværker, Trolddomsbjerget, og der tales om, at det nok vil skabe ny stor international opmærksomhed om forfatterskabet. De, som gerne vil være med, kan med god grund begynde her, for bogen er skrevet, så kendere får et ekstra perspektiv, men også så nybegyndere kan få en god oplevelse og blive fristet til at læse mere.

Travemünde

Volker Weidermann har i mange år været litteraturredaktør på dagbladet Frankfurter Allgemeine, og på et tidspunkt begyndte han så at skrive romaner af dette helt særlige tilsnit.

På dansk har vi allerede fået *Oostende 1936*, der handler om to jødiske forfattere, Stefan Zweig og Joseph Roth, og deres møde i den hollandske badeby lige inden det nazistiske ragnarok, og *Drømmere* – om en række drømmende kunstnere og intellektuelle, der ved afslutningen af første verdenskrig tog magten i Bayern.

Nu følger så romanen om Mann. Den dobbelttydige tyske titel '*Mann vom Meer*' er vanskelig at oversætte, men på dansk kan der heller ikke herske nogen tvivl om, at det bærende tema er forfatterens helt specielle forhold til havet.

“Også i *Døden i Venedig* har vi havet som tema

Og da intet jo er lige ud ad landevejen hos Thomas Mann, er det ikke bare noget så konkret som Østersøen, men havet i symbolsk og overført betydning, kombineret med tanker om døden. Og alt muligt andet, naturligvis.

Hans første store roman, *Huset Buddenbrook* fra 1901, som blev en bestseller lige med det samme, handler om en borgerlig købmandsfamilies deroute. Den udspiller sig i Lübeck, og havet er også et gennemgående tema, når familien tager ud til Travemünde for at komme bort fra dagligdagen.

Her står havet som symbol på friheden fra tilværelsens formelle rammer, men havet er også til stede i familiens store skæbneøjeblikke. Da den gamle og sygdomssvækkede senator Buddenbrook indser, at det lakker mod enden, tager han til havet en sidste gang. "Mere og mere har jeg lært at elske havet", siger Thomas Buddenbrook under sit afskedsbesøg ved havet.

"... men over det udstrakte hav, der ruller sine bølger frem med denne mystiske og lammende fatalisme, drømmer et sløret, håbløst og vidende blik, som engang et sted har skuet dybt i det sorgfulde kaos ..."

Den personlige udlevering

Thomas Mann stammede selv fra Lübeck, og han voksede selv op i et købmandshus på hastig nedtur. Hans egen far havde nogle år tidligere, i august 1891, taget ud til Travemünde, da han mærkede, at kroppen var ved at give tabt over for en uhelbredelig sygdom.

Men han holdt på formerne. Han skrev til Lübecks borgmester for at meddele, at han tog ud til havet for at styrke sit helbred, for hvad lignede det dog, at en pligttopfyldende senator tog afsted midt i august, efter feriesæsonens afslutning? Og derude, på stranden, sad han i al hemmelighed og "gennem sin gyldne pincenez" læste noget så vovet som Emile Zola!

Denne insisteren på at bevare facaden, mens de indestængte følelser boblede, var med til at tage livet af Buddenbrook, og det var også årsagen til, at Thomas Manns far blev handelsdynastiets sidste nestor.

Volker Weidermann

MANDEN OG HAVET

Thomas Mann og hans livs kærlighed

TURBINE

Borgerskabets nådeløse krav om pli og takt og tone sugede al kraft ud af familierne, hvor et godt parti ikke drejede sig om kærlighed, men om formueforhold og almindelig

anseelse, og det blev et vigtigt tema i hele forfatterskabet.

For han bar også på den åndelige arv fra sin mor, der var opvokset i Brasilien – på Ilha Grande, lige ud til havet – og hendes væsen var farverigt og løssluppet, selv om hun hele livet indordnede sig efter de borgerlige normers spændetrøje.

Volker Weidermann går kronologisk til værks. Han lader os følge forfatterskabet fra titel til titel, og ad denne vej beskriver han de mange kvaler, Thomas Mann må have haft under skrivningen.

Efter succesen med *Huset Buddenbrook* skrev han den lille roman *Tonio Kröger* om en ung mand, der vender hjem til fødebyen Lübeck. Men et synligt element, der bryder med facaden og normerne i det konservative købstadsmiljø, er Tinios åbenlyse fascination af barndomsvennen Hans Hansen.

“Når det er sagt, så er Volker Weidermanns ærinde også at give os nogle gode indgange til et forfatterskab, der godt kan opleves som tungt og svært tilgængeligt. Og det er i den grad lykkedes

Et par bøger længere fremme kommer vi til et andet mesterværk, novellen eller kortromanen *Døden i Venedig*.

Her er Thomas Mann for alvor blevet forfatter, en, der rører ved sit inderste, når han skriver, forvandler sit liv til kunst og helt igennem hudløst udleverer sig selv. Bogen er et dramatisk opgør med opvæksten i købmandshuset, og han var også så nervøs for modtagelsen, at han overvejede at lade den udkomme som privattryk i begrænset oplag.

Døden i Venedig var en kæmpe satsning. Den handler om Gustav von Aschenbach, der besøger Venedig, mens byen lider under en voldsom epidemi, men det underliggende tema er Aschenbachs fascination af unge mænd og drenge.

At skrive om homoseksualitet, for ikke at nævne kærlighed til drenge, var i den tids tyske kejserrige på kanten til at være strafbart, og det var i allerhøjeste grad et brud med borgerskabets normer.

I dette ligger hele sammenstødet mellem det passende og det upassende, som Thomas Mann havde med fra barndomshjemmet, men han måtte have det ud, selv om han fremstod som en mand, der var besat af værdighed, disciplin og et ulasteligt ydre.

Kærlighed til havet

Også i *Døden i Venedig* har vi havet som tema. Og døden, og horisonten. ”Horisonten var cirkelrund. Under himlens slørede kuppel strakte det øde havs kolossale skive sig.” De døende mænd ved Østersøens strand bliver til dødsmonologer ved et andet hav, der forekommer gustent og sygeligt, og Aschenbach reagerer ved at bryde normernes lænker, slippe lysterne fri og gøre op med den selvornøgtelse, som har fulgt ham hele livet.

Lyder dette som et stykke nørdet læsning? Eller som noget, der er forbeholdt trænede litterater med dybe tanker? Det er tydeligvis ikke en bog, man lige snupper en tidlig morgen i bussen på vej til arbejde, for det er et stykke læsning, hvor man skal holde godt fast. Men når det er sagt, så er Volker Weidermanns ærinde også at give os nogle gode indgange til et forfatterskab, der godt kan opleves som tungt og svært tilgængeligt. Og det er i den grad lykkedes.

Uden at jeg skal komme med for mange yderligere svinkeærinder, skriver han om Thomas Manns kærlighed til havet, der på én gang repræsenterer frihed, længsel, frygt og mørke, og samtidig trangen til bare slå sig løs og leve som det menneske, man nu engang er. Det er nogle tanker, vi alle sammen kan bruge til noget.

Læs også Niels Olsens omtale af Wiedermanns Oostende 1936. Du finder den [her i Kulturlisten, uge 22, sidste punkt](#).

havet

Thomas Mann

Hans Henrik Fafner

Hans Henrik Fafner (f. 1957) er journalist med fast base nord for Tel Aviv. Han har gennem de sidste 25 år – bl.a. som korrespondent for Dagbladet Information og sidenhen Weekendavisen – skrevet om Israel og Mellemøsten. Hans omfattende viden o...

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →

Ja tak, send mig POV Weekend